

Микола Суховерський

МОЇ СПОГАДИ

К., Вид-во “Смолоскип”, 1997. — 300 с.

У грудні 1998 р. на 7-му Світовому конгресі українців у м. Торонто (Канада) доктору Миколі Суховерському було вручено медаль св. Володимира Великого. Лауреатами цієї ж нагороди стали Валерій Борзов, Ліна Костенко, Петро Яцик та інші відомі в Україні люди. А що знаємо ми про Миколу Суховерського?

У 1997 р. в київському видавництві “Смолоскип” було видано книжку буковинця, громадянина Канади Миколи Суховерського “Мої спогади”. Небагато залишилося таких, хто може сказати: “Вперше я відчув, що є українець, у 1918 р.”. Ці слова автора книжки дають нам зрозуміти, що вся його подальша доля тісно пов’язана з історією тієї частини українського народу, яка відчула потребу боротьби за збереження й політичне утвердження української нації серед інших націй у буремному ХХ ст.

Один з провідних діячів Організації українських націоналістів (ОУН), Української Національної Ради (УНР), Українського Національного Об’єднання (УНО), Комітету українців Канади (КУК) — він завжди був серед тих, кого не покидала надія на утвердження України в світі як незалежної, економічно і культурно процвітаючої держави.

Водночас він — звичайна людина, яка має право високо цінувати своє життя, яка часом буває змушена пристосовуватися до обставин, щоб вижити, але не втрачає при цьому головного — своєї совісті. Думаю, саме тому він не має потреби підганяти історичні факти під партійну лінію — просто розповідає про своє життя. Його мета — не сказати за інших: за своє покоління, за свою організацію, а розповісти сучасникам, нащадкам, розповісти відверто й щиро, без прикрас і з переконливими подробицями те, що відомо особисто йому про діячів національного руху, про шлях, здобутки й помилки політичних організацій у боротьбі за національне відродження України і про людей, заради яких варто було вести цю боротьбу.

Які шляхи вели за кордон еліту нації? Таке запитання спадає на думку при знайомстві з Миколою Суховерським, бо ясно, що в пору його юності таких, як він, було небагато. Гімназист, студент університету в румунській Буковині в 30-х роках, завзятий футболіст, член українського студентського товариства (козацтва). Юнак вважав: такі товариства — не для козацьких розваг, а для виховання молоді в національному і моральному дусі. 1937 р. він скінчив факультет права, а в 1939 — став доктором з політекономії Чернівецького університету.

На жаль, Суховерський не зміг реалізувати свій потенціал на рідній землі. Спочатку він пізнав, що то є засилля румунів, а потім, у 1940—1941 рр., йому довелося попрацювати під владою більшовиків. Він був адвокатом і побачив, що значить “державна лінія” в радянському суді, коли за незначну провину людина могла загинути. Нова влада обманом оформляла купівлю приватного майна. Насправді ж власники ніяких грошей не отримували, а потрапляли до Сибіру. За таких обставин особистість або ламалась ущент, або ставала на шлях боротьби. Суховерський наводить приклад знайомого адвоката Сироти: був комуністом, швидко переконався в комуністичній облуді, вступив до ОУН і невдовзі був розстріляний німцями як націоналіст.

В 1941 р., щоб уникнути заслання в Сибір, М. Суховерський змушений був утекти до Німеччини. Детально й відверто автор описує роки роботи в

Німеччині. В складних умовах Другої світової війни він спрямовував свою працю на покращення долі українців, які були примусово вивезені з рідного краю, організовував нелегальну доставку літератури на території, зайняті німцями. Допомігав не тільки українцям, бо завжди стояли перед очима дві його сестри, розстріляні німцями за націоналістичну роботу в окупованому Києві. В той час ніхто їм не допоміг, тому Суховерський дотримувався такого життєвого принципу: за переконання не можна позбавляти людину життя, і політичні розходження не повинні перешкоджати співіснуванню в суспільстві.

Двічі Суховерського заарештовувало гестапо, але йому вдавалося уникнути покарання. Загроза надходила не тільки від ворогів, а й від своїх. Кілька разів Суховерського намагалися усунути як політичного противника члени ОУН(р), тобто прихильники С. Бандери. До речі, в рік 70-річчя утворення ОУН варто б згадати історію розколу організації на ОУН(м) та ОУН(р). Про це з подробицями, іменами і фактами розповідає в книжці свідок тих подій. Суховерський вважає, що якби ці дві організації не ворогували, вони були б поважною силою у відстоюванні інтересів українців. Неодноразово і з боєм автор зазначає: “Було нещастям, коли заводили партійщину замість праці для загального українського добра”.

Після закінчення Другої світової війни членам ОУН дорога на батьківщину була закрита. Тому з 1949 р. Суховерський разом з дружиною Іриною емігрував до Канади.

Новий період життя вимагав нових зусиль, і історія власної долі Суховерського може бути свідченням історії сотень тисяч українців, які пройшли канадськими шляхами. На його прикладі можна простежити поведінку людини, яка потрапила в умови, коли мусить покладатися тільки на свої сили. Умови жорсткі: ніхто не збирається тебе годувати, зважати на минулі заслуги — ти отримувеш рівно стільки, наскільки задовольняєш потреби громади. Напруження всіх сил та умінь, бажання вчитись і вдосконалюватись дало змогу Миколі Суховерському не тільки вижити і виховати разом з дружиною трьох дітей, а й отримати нову освіту, досягти матеріального добробуту. Він вибрав прямий шлях — працював багато і сумлінно, працював там, де міг більше заробити: муляром, поки дозволяло здоров'я, потім зайнявся бізнесом, потім одержав бібліотечну освіту і став бібліографом, професором в Альбертському університеті. Та, як видно із спогадів, для М. Суховерського більше значила суспільно-громадська діяльність, саме вона стала справою його життя. “Ми, старша генерація і провідні члени (українських організацій. — *Авт.*) не приїхали до Канади, щоби робити власну кар'єру”, — говорить автор книжки. Більш важливим для нього була організація українського життя, збереження національного почуття до часу, коли постане незалежна, вільна від більшовизму Україна.

Зараз українці стали шанованими громадянами Канади, гідними послідовниками перших переселенців. Першу книгарню в Едмонтоні заснували українці. Визначний науковець і дослідник професор Павличенко створив сорт пшениці, що в умовах Канади визріває за 64 дні. Чимало українців працює в адміністрації Канади. В книзі наведено чимало прикладів, як важкою і чесною працею завойовували наші земляки своє місце серед інших національних спільнот.

Характерним прикладом зміцнення впливу української громади в Канаді була зустріч Браєна Малруні з 15-тисячною аудиторією на традиційному святі “Український День” у провінції Альберта, організована М. Суховерським. Він багато працював над тим, щоб згуртувати українську

групаду, щоб “українство в Канаді не пропало, не розпилилося в чужому морі”, щоб організувати моральну і матеріальну підтримку руху за національне відродження України.

Більшовики і гітлерівці знищили українську національну твердиню в селі Великому Кучурові — родину Суховерських. А ті з неї, хто, розсіяний по світу, дожив до здобуття незалежності України, внесли свою частку в зміцнення рідного краю збором коштів для Чернівецького університету і Центру буковинознавства в Чернівцях. Було зібрано близько 260 тис. доларів, 60 тис. з них подарувала родина Суховерських.

В 1991—1993 рр. Суховерський тричі побував на рідній землі. Відвідував святі місця в Києві, жадібно прислуховувався до дискусій, виступав перед студентами у Чернівцях, розмовляв на історичні і політичні теми з селянами та робітниками. Найприємнішою подією, як пише автор, стало присвоєння йому звання почесного доктора Чернівецького університету.

Доля Миколи Суховерського ще раз примушує нас замислитися над минулим, сучасним і майбутнім шляхом нашого народу. Як же хотілося нам незалежності: в 40-х роках, коли в прагненні мати сильну Україну різні шляхи виводили брата на брата, і пізніше, в 1991-му. А що маємо? Залишки надій. Що треба робити? Працювати, не втрачаючи надії, якщо віримо, що ми, українці, не гірші за інших. Працювати не тільки фізично, а й перш за все духовно. Будувати державу, про яку ми мріяли. Почувати себе людиною, особистістю щогодини, бути професіоналом на роботі і громадянином на виборах. Оце і буде наша національна свідомість. А інакше — чого варті слова?

Шановному ж Миколі Суховерському побажаємо доброго здоров'я та успіхів у подальшій літературній праці.

З. І. ГРИЦЕНКО (Харків)

